

AFK

CAMILLE PAYCHA & SOFIE ANNY NICEA VELGHE

Levend circus. Leve het circus!

Pieter T'Jonck
Gezien op 20 oktober 2026
Budascoop Kortrijk, in het kader van VITRINE PERPLX

'AFK', afkorting van *Away from the keyboard* is de tweede voorstelling van Camille Paycha die ik zag. Deze keer ondertekent ook Sofie Anny Nicea Velghe, haar tegenspeler in het vorige, hartveroverende 'Sixty degrees of separation' het werk mee. VITRINE PERPLX #7, een Kortrijks festival voor beginnende circusartiesten kondigt ook deze 'AFK' trouwens als 'circus' aan. Toch is het de makers er alweer duidelijk niet om te doen de kijker te overbluffen, wel om die met zachte hand te verleiden om anders naar de wereld, de mensen en andere beesten te kijken.

20 OKTOBER 2026

Wat 'Sixty degrees of separation' bijzonder maakte was hoe Paycha en Velghe erin slaagden toeschouwers op een innemende, allerminst intimiderende manier intens te betrekken bij hun performance. Dat gebeurt hier ook, maar op een andere manier. Een scenografische vondst bepaalt hier de ervaring. Er valt over dit werk daardoor niet te spreken zonder iets daarvan te verraden. Wie nog wil gaan kijken (wat ik van harte aanraad!) wacht dus beter even met verder te lezen.

Dit gaat over ons

Een spiegelende wand domineert het podiumbeeld. Als het publiek binnenkomt kijkt het dus eerst naar zichzelf. Alsof het stuk meteen wil zeggen: dit gaat over ons. Maar er is meer. Die spiegel is namelijk, als was het een schilderij, gevat in een kader van ruwe stof waar met rode draad een reptielachtig wezen op gestikt is, met daarboven slogans in letters die in elke richting gespiegeld staan zoals 'Hardcore', 'Surrender' en 'Open sky'. Her en der drijven er nog wat dromerige wolkjes, gestikt met rode draad, soms gespiegeld, tussen de woorden.

De spiegel wordt daardoor een beeld, een symbool. Het lijkt op de manier waarop de Italiaanse kunstenaar Michelangelo Pistoletto spiegels gebruikt in

zijn beelden om te onderstrepen dat ze niet kunnen bestaan zonder dat iemand, een fysiek iemand, ernaar kijkt en er betekenis aan geeft. Maar hier wordt dat beeld dus gekaderd door dat reptiel, en niet, zoals bij Pistoletto, door een menselijke contour. Is het een slang, of een hagedis? Een oerwezen in elk geval. 'AFK' gaat dan ook, besef je pas achteraf, om wat alle levende wezens – met de mensen in de zaal en op het podium als pars pro toto daarvan – delen.

Het woord "dream" blijft vallen in de voorstelling, vaak als iets wat angstvallig beschermd moet worden.

Als de voorstelling begint verschuift de aandacht meteen naar een vierkante lichtvlek die Paycha met een grote spot op de zijmuur van de zaal laat verschijnen. Meteen erna komt Maya Mertens de tribunetrap af. Paycha volgt haar met de spot tot Mertens belandt bij een rood doek dat een doorgang naar de ruimte achter het spiegelkader verhult. Terwijl het licht in de zaal nog volop schijnt ratelt ze in het Engels een lange, associatieve tekst af: een spel met letters die woorden worden, zoals I C U – *I see you* -, maar ook een spel van versprekingen en *glitches*, gestotter als van een beschadigd computerbestand. Wat ik onthoud is vooral de zin "Welcome in my Internet Cabaret of non perfo-formance".

Niet alleen haar woorden klinken vreemd, licht gestoord – letterlijk en figuurlijk - , ze is ook bizar gekleed, net als Paycha. Haar kostuum is gemaakt van dezelfde stof en rode draad als het spiegelkader. Dieprode, glanzende schoenen met veel te grote, opbollende neuzen doen denken aan het schoeisel van een clown. Niets past hier op een voorspelbare, logische manier bij elkaar. Wat we horen (er klinken ook orgelloopjes en bliepjes van achter de spiegelwand) en zien heeft iets van een rebus, een raadsel of, eerder nog, een droom: betekenisvol, zonder zijn betekenis prijs te geven als een simpele mededeling. Niet verwonderlijk dat het woord "dream" nu en ook later in de voorstelling blijft vallen, vaak als iets wat angstvallig beschermd moet worden.

Een droom zonder contouren

Als het licht in de zaal dan toch wegdeemstert zien we voor het eerst, vaag, schimmen voorbijkomen achter de spiegel. Het is een éénrichtingsspiegel: hoe duisterder de zaal, en hoe meer licht er achter de spiegel schijnt, hoe meer we erdoorheen kijken. Eens Paycha en Mertens via de opening in het kader van de spiegel verdwijnen naar gene zijde van de spiegel, en het zaallicht helemaal dooft, volgt dan toch een soort 'circus' achter die spiegelwand. Majo Cazares draait uiterst traag rond een paal. Alice Davies wentelt al even verbazingwekkend traag rond een trapeze. Velghe duikt als een schittering van zilveren pailletten op in een hangende hoepel, met een zwaard op haar rug. Paycha verschijnt als een reuzenfiguur. Er duikt ook een grote, harige hond op – geen echte wel. In de verte en de hoogte bespeelt Oriana Mangala Ikomo Wanga een synthesizer. Op het einde zingen alle performers samen op de grillig wisselende klanken en klankkleuren van Ikomo Wanga.

Je weet al snel niet meer wat je ziet. Je verliest alle besef van tijd. Je moet het zien om het te geloven.

Vergis je niet: de circusroutines die je doorheen de spiegel ziet zijn, door hun traagheid, inspannender dan snelle stunts. Toch lijkt dat soort virtuositeit niet de inzet. Je let er zelfs nauwelijks op. Wat de performers doen is, door die spiegelwand, immers niet eens zo heel duidelijk te volgen. De spiegelwand vertroebelt en verwart het gezicht (wie wat deed moest ik daarom achteraf vragen), en dat des te meer doordat er zich achter de eerste eenrichtingsspiegel een tweede bevindt. Daardoor vermenigvuldigt het beeld dat we zien zich tot in het oneindige, keer op keer. Nu eens met nadruk, als er veel licht is tussen de spiegels, soms ook als een vaag aura rond de figuren.

Het is een betoverend effect, als een droom waarin niets nog vaste contouren of vormen heeft. Dat is nog meer het geval als het zaallicht weer een beetje opgaat, zodat het publiek en de makers helemaal versmelten in een eindeloze spiegeling. Het klinkt misschien als een goedkope truc, maar door het subtiele samenspel van licht, klank, woord en beweging is het dat allerminst. Je verdrinkt als kijker in dat magische beeld. Je weet al snel niet meer wat je ziet. Je verliest zelfs alle besef van tijd. Je moet het zien om het te geloven.

QR-code

De hamvraag achteraf is natuurlijk: wat betekent dit? Paycha helpt achteraf een handje met een kaartje waarop een QR-code staat. Die voert je naar een pagina op excalidraw.com. Je kan zelf dingen toevoegen aan dit programma voor mindmapping, maar wat er nu al staat is interessant genoeg. Een verwijzing bijvoorbeeld naar de Braziliaanse filosoof Ailton Krenak, auteur van het boek ‘Ideas to postpone the end of the world’. Een andere gaat over *glitch feminism*, een begrip dat de Amerikaanse Legacy Russell bedacht voor een manier van denken die accepteert dat woorden wel behulpzaam zijn om ons denken te ordenen, maar ons net zo vaak vastrijden in verstarde gedachten, of binaire gedachten in hedendaagse taal.

‘AFK’ is als een droom, een voorafspiegeling van een andere wereld waarin vastgeroeste beelden en betekenissen terug mogen vlotten

Tel het ene bij het andere op en je krijgt grofweg een overtuiging als: verstarde rationaliteit is zowel op microschaal – in relaties tussen mensen – als op macroschaal – de wereld – dodelijk. We hebben maar een toekomst als we alle nuances van al wat leeft respecteren en waarderen. *Queer* denken met andere woorden, dromen ook, of tegendraads denken en handelen, als de enige weg om de problemen waar de mensheid vandaag voor staat het hoofd te bieden.

Het mooie aan ‘AFK’ is dat het die boodschap niet drammerig of uitleggerig brengt, maar als een droom, een voorafspiegeling van een andere wereld waarin vaste, vastgeroeste beelden en betekenissen terug mogen vlotten. Is dat dan ‘conceptueel’ theater? Niet echt: het beeld is daarvoor te geëngageerd en te leesbaar. De makers winden echt geen doekjes rond hun ideeën. Is het circus? Misschien. Niet als je circus verstaat als de uitdrukking op microschaal van een praktijk die mensen genadeloos naar het uiterste drijft – qua prestaties aan de uitvoerderskant, qua verstomming aan de publiekskant –. Wel als je met kinderogen kijkt: dit is een wonderwereld waar alles mogelijk lijkt en niets ‘moet’.

Het is circus zoals het leven een circus is: betekenissen draaien rond en veranderen in een eindeloze mallemolen maar alles komt terecht. Voorlopig toch nog. Tot de hel (oorlog, klimaat, haat…) losbarst. Liever dit soort circus dan.

Toch?